

राज्यातील पाटबंधारे प्रकल्पांतर्गत पात्र प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्यासंदर्भात प्राधान्यक्रम / कार्यपद्धती निश्चित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :- आरपीए-२०२२/प्र.क्र.८२/र-१
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक:- १४ जून, २०२२.

वाचा:-

- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक आरपीए-२०२१/प्र.क्र.१२९/र-१, दि.१४.१०.२०२१.
- २) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक आरपीए-२०२१/प्र.क्र.१३६/र-१, दि.१४.१०.२०२१

प्रस्तावना:-

राज्यातील पाटबंधारे प्रकल्पांतर्गत पात्र प्रकल्पग्रस्तांना विविध शासन निर्णय तसेच पुनर्वसन अधिनियमान्वये पर्यायी जमीन वाटप करण्यासंदर्भात तरतूद करण्यात आली आहे. सदर तरतूदीनुसार राज्यातील बहुतांश प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्याची कार्यवाही करण्यात आली आहे. तथापि, अद्यापही काही पात्र प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्याची कार्यवाही प्रलंबित आहे. मा. उपमुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दि.०५.०४.२०२२ रोजी झालेल्या बैठकीत प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्याच्या अनुषंगाने कार्यपद्धती निश्चित करण्याचे निर्देश दिले आहेत. त्यानुसार पात्र प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करतांना प्राधान्यक्रम / कार्यपद्धती निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यातील पाटबंधारे प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्यासाठीचा भूसंचय प्रसिध्द करण्याची कार्यवाही संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी तात्काळ करावी. त्यानुसार पात्र प्रकल्पग्रस्तांकडून पर्यायी जमीन मिळण्यासाठी संबंधित जिल्हाधिकारी कार्यालयात अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर अर्जदारांचे बुडीत क्षेत्र ज्या जिल्ह्यांतर्गत येते त्या जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी कार्यालयामार्फत अर्जदारांची पात्रता व देय क्षेत्राबाबतची पडताळणी करून घेण्यात येईल. त्यानुसार प्रकल्पग्रस्तांना पुनर्वसनासाठीच्या भूसंचयामधून पर्यायी जमिनीचे वाटप करण्याची कार्यपद्धती खालील प्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहे.

I) राज्यातील पाटबंधारे प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांना फक्त पुनर्वसनासाठीच्या भूसंचयामधील पर्यायी जमिनीचे वाटप खालील पद्धतीने करण्यात येईल. तसेच पुनर्वसनासाठीच्या भूसंचयामध्ये समाविष्ट नसलेली कोणतीही जमीन कोणत्याही प्राधिकाऱ्याद्वारे कोणत्याही प्रकल्पग्रस्तांना वाटप करता येणार नाही. पुनर्वसनासाठी आवश्यक/ प्रस्तावित कोणतीही जमीन प्रथम पुनर्वसन भूसंचयामध्ये समाविष्ट केली जाईल आणि नंतर खालील पद्धतीने जमीन वाटपाची कार्यवाही करण्यात येईल.

II) पुनर्वसनासाठीच्या भूसंचयामधील जमिनीसाठी प्रकल्पग्रस्तांकडून अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर खालील कार्यपद्धतीनुसार पर्यायी जमीन वाटप करण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.

(१) जर प्रकल्पग्रस्त हा अशा प्रकल्पाचा प्रकल्पग्रस्त असेल की, ज्या प्रकल्पास स्वतःचे लाभक्षेत्र असेल आणि त्या लाभक्षेत्रात वाटपासाठी जमीन उपलब्ध असेल तर,

अ) जर प्रकल्पग्रस्ताने त्यांच्या संबंधित प्रकल्पाच्या पुनर्वसन आराखड्यानुसार लाभक्षेत्रातील उपलब्ध जमिनीसाठी अर्ज केला असेल (म्हणजेच प्रकल्पग्रस्त हा मूळ प्रकल्पाच्या नियोजित पुनर्वसन आराखड्यानुसार मागणी केलेल्या लाभक्षेत्रातील जमिनीसाठी दर्शविलेल्या बुडीत क्षेत्रातील असल्यास), तर त्यांना पर्यायी जमीन तात्काळ वाटप करण्यात येईल.

- ब) जर प्रकल्पग्रस्ताने त्याच्या संबंधित प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रातील जमिनीसाठी अर्ज केला असेल परंतु पुनर्वसन आराखड्यानुसार नसेल, तर सदर जमिनीसाठी इतर प्रकल्पग्रस्तांना अर्ज करण्यासाठी ४५ दिवसांची मुभा असेल. अशा प्रकरणी,
- १) जर ४५ दिवसांच्या कालावधीत अन्य प्रकल्पग्रस्तांकडून अर्ज प्राप्त झाला नसेल, तर संदर्भाधिन शासन निर्णयानुसार योग्य त्या प्राधिकाऱ्यामार्फत संबंधित प्रकल्पग्रस्तास पर्यायी जमीन वाटप करण्याची कार्यवाही केली जाईल.
  - २) जर ४५ दिवसांच्या कालावधीत अन्य प्रकल्पग्रस्तांकडून अर्ज प्राप्त झाला असेल, तर संदर्भाधिन शासन निर्णयानुसार योग्य त्या प्राधिकाऱ्यामार्फत पर्यायी जमिनीचे वाटप खालील III) येथे नमूद प्राधान्यक्रमानुसार करण्यात येईल.
- क) ज्या प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रामध्ये वाटपासाठी जमीन उपलब्ध असेल, अशा प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्ताने जर अन्य कोणत्याही प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रातील जमिनीसाठी अर्ज केला, तर सदर अर्ज नाकारला जाईल.
- २) जर प्रकल्पग्रस्त हा अशा प्रकल्पाचा प्रकल्पग्रस्त असेल की, ज्या प्रकल्पास स्वतःचे लाभक्षेत्र नसेल किंवा लाभक्षेत्र असले तरीही प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रात वाटपासाठी जमीन उपलब्ध नसेल, तर अशा प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्ताने अन्य प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रातील जमिनीसाठी अर्ज केल्यानंतर सदर जमिनीसाठी इतर प्रकल्पग्रस्तांना अर्ज करण्यासाठी ४५ दिवसांची मुभा असेल, अशा प्रकरणी,
- अ) जर ४५ दिवसांच्या कालावधीत अन्य प्रकल्पग्रस्तांकडून अर्ज प्राप्त झाला नसेल, तर संदर्भाधिन शासन निर्णयानुसार योग्य त्या प्राधिकाऱ्यामार्फत संबंधित प्रकल्पग्रस्तास पर्यायी जमीन वाटप करण्याची कार्यवाही केली जाईल.
  - ब) जर ४५ दिवसांच्या कालावधीत अन्य प्रकल्पग्रस्तांकडून अर्ज प्राप्त झाला असेल, तर संदर्भाधिन शासन निर्णयानुसार योग्य त्या प्राधिकाऱ्यामार्फत पर्यायी जमिनीचे वाटप खालील III) येथे नमूद प्राधान्यक्रमानुसार करण्यात येईल.
- III) प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन वाटप करण्यासाठी प्राधान्यक्रम:-
- जर एकाच जमिनीसाठी अर्ज करणारे अनेक प्रकल्पग्रस्त (४५ दिवसांच्या कालावधीत) असतील, तर सदर जमीन वाटप करण्यासाठी खालील प्राधान्यक्रमानुसार प्रकल्पग्रस्तांची निवड करण्यात येईल.
- (अ) अनेक प्रकल्पग्रस्तांकडून मागणी केलेली जमीन ज्या प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रातील असेल, त्या प्रकल्पाच्या पुनर्वसन आराखड्यानुसार प्रकल्पग्रस्तांस प्राधान्य देण्यात येईल.
  - (ब) अनेक प्रकल्पग्रस्तांकडून मागणी केलेली जमीन ज्या प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्रातील असेल, त्या प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांस प्राधान्य देण्यात येईल.
  - (क) अनेक प्रकल्पग्रस्तांकडून मागणी केलेली जमीन ज्या तालुक्यातील असेल, त्या तालुक्यातील बुडीत गावातील प्रकल्पग्रस्तांस प्राधान्य देण्यात येईल.
  - (ड) अनेक प्रकल्पग्रस्तांकडून मागणी केलेली जमीन ज्या जिल्ह्यातील असेल, त्या जिल्ह्यातील बुडीत गावातील प्रकल्पग्रस्तांस प्राधान्य देण्यात येईल. त्यानंतर सदर जिल्ह्याच्या लगतच्या जिल्ह्यातील प्रकल्पग्रस्तांस प्राधान्य देण्यात येईल.
  - (इ) जर पर्यायी जमिनीसाठी ६५/७५ टक्के रक्कम जमा करण्याची तरतूद लागू नसलेल्या प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्त तसेच सदर तरतूद लागू असलेल्या प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्त, एकाच जमिनीची मागणी करीत असतील तर ज्या प्रकल्पाला सदर तरतूद लागू नाही, त्या प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांना प्राधान्य देण्यात येईल

(फ) ज्या प्रकल्पांना पर्यायी जमिनीसाठी ६५/७५ टक्के रक्कम जमा करण्याची तरतूद लागू नाही, अशा प्रकल्पातील अनेक प्रकल्पग्रस्त एकाच जमिनीची मागणी करीत असतील तर ज्या प्रकल्पग्रस्तांची जमीन बुडीत क्षेत्रासाठी अगोदर संपादित केली असेल, त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. तसेच जर एकाच कालावधीत जमीन संपादित केलेले अनेक प्रकल्पग्रस्त असतील, तर ज्या प्रकल्पग्रस्ताने जमीन मागणीसाठी अगोदर अर्ज केला असेल, त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल.

(ग) ज्या प्रकल्पांना पर्यायी जमिनीसाठी ६५/७५ टक्के रक्कम जमा करण्याची तरतूद लागू आहे, अशा प्रकल्पातील अनेक प्रकल्पग्रस्त एकाच जमिनीची मागणी करीत असतील तर ज्या प्रकल्पग्रस्तांनी ६५/७५ टक्के रक्कम अगोदर (दिनांकानुसार) जमा केलेली आहे, त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. तसेच जर एकाच दिनांकास रक्कम जमा केलेले अनेक प्रकल्पग्रस्त असतील, तर ज्या प्रकल्पग्रस्ताने जमीन मागणीसाठी अगोदर अर्ज केला असेल, त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल.

प्रस्तुत शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२०६१४१७२२४२९९१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(धनंजय म. नायक)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा. राज्यपाल महोदयांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उप मुख्यमंत्री महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. मंत्री (मदत व पुनर्वसन) महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. राज्यमंत्री (मदत व पुनर्वसन) महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव (आपत्ती व्यवस्थापन, मदत व पुनर्वसन) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
७. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
८. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
९. सर्व विभागीय आयुक्त.
१०. जिल्हाधिकारी (सर्व).
११. अपर जिल्हाधिकारी (सर्व).
१२. जिल्हा पुनर्वसन अधिकारी (सर्व).
१३. कार्यासन अधिकारी र-३, र-४, र-८ व र-१२ महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. निवड नस्ती, कार्यासन र-१, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.